

Ivica Šušić
Prva gimnazija, Split
ivica.susic@skole.hr

PUPAČIĆEVE PJESME KAO TRAJNO NADAHNUĆE

Sažetak

U ovom se radu pokušava dokučiti što je to u poeziji Josipa Pupačića da su njegove pjesme ostale kao trajno nadahnuće novim naraštajima pjesnika koji ga, svjesno ili ne-svjesno, slijede, te kako su njegove pjesme i neobična životna sudbina dale teme drugim umjetnicima: glazbenicima, glumcima, likovnjacima... Autor ovog teksta, kao profesor i književnik, analizira njegove teme i motive, neobičnost pjesničkog izraza i gradnje stiha. Navodi što je njega vezalo za Pupačićevo pjesničko stvaralaštvo i što je on učinio za popularizaciju njegova djela.

Ključne riječi:

Josip Pupačić, nadahnuće, teme i motivi, pjesnički izraz, Ivica Šušić

Značajke Pupačićeve poezije

Pjesme Josipa Pupačića, jednog od najpoznatijih hrvatskih pjesnika 20. stoljeća, u prvom redu iskrena su ispovijed i duboka proživljenost onoga što iskazuju. To su iskonske teme i motivi: povezanost s podrijetlom i zavičajem, rodnim ognjištem, predcima i potomcima te vraćanje tradiciji kao nepresušnom

izvoru. Radi se o neraskidivoj vezi za trajne vrijednosti baštine uz poklonstvo prema stečevinama i dragim pokojnicima:

Tako je govorio moj otac meni

Tako govoraše mom ocu djed

Stoljeća uminulih riječi

Poput ptica

U mome uhu

(Josip Pupačić: *Tako je govorio*)

Očita je evokacija uspomena i vezanost za zemlju i krajolik.

Smišljam oko sebe živu tvrđavu

Bez nade u spas

Ali da tvrđavu sazdam

Ovdje gdje sam se dogodio

Nad mojim i tvojim tjemenom

Nad mojim Slimenom

(Josip Pupačić: *Ovdje gdje sam se dogodio*)

Ili u pjesmi *U ovom kamenu*, gdje čisto i nenametljivo zapisa:

I ostat ću ovdje

Ovdje gdje kamen već vječno stoji

I ostaje; za vječno.

Identificira se s pejzažem: jablani, rijeka, klisure, nebo, oblaci, vrbe, kanjoni... On zapravo pjeva sebe kroz prirodu. I nadasve s morem, njegovom veličanstvenosti i vječnosti. O fenomenu njegove pjesme *More* toliko je toga već napisano. Autori se čitanaka u svojim analizama i pitanjima za učenike gotovo uvijek ograđuju. I dobro je da je tako. Radi se o trenutku pjesničkog nadahnuća koji je teško razjasniti i analizirati. Koliko je samo pjesama napisano i ispjevano, koliko slika naslikano, o moru. Što je to onda u toj pjesmi da ju je učinilo tako poznatom?

Pupačić se često vraća prošlosti i uspomenama, djetinjstvu koje je samo po sebi poezija i koje samo ispisuje stihove. Njemu ih je samo znalački odmjeriti, bez većeg književno-teoretskog pametovanja. Nikola Milićević, njegov prijatelj i kolega kome se često povjeravao, svjedoči: „Naročito se volio mišlju vraćati u rodni kraj, prepričavati različite zgode, običaje, način života, onoga jednostavnog i dosta primitivnog života, kakav je u ono doba bio dolje u našem kraju“ (Milićević 1982, 192).

Svakako je tu i pesimističan osjećaj života, čemu je doprinijela i obiteljska tragedija – gubitak tragično poginule braće, kao i mnoge nepravde koje su mu se događale i koje je teško podnosio. Milićević nadalje piše:

„Potjecao je iz skromne seoske obitelji, u kojoj je bilo, ako se ne varam, sedmero djece, od kojih je on bio najmlađi pa zbog toga nekako i ljubimac starije braće. Iz njegovih pričanja dalo se lako razabrati da su živjeli dosta teško, ali je među njima vladala velika povezanost, sklad i uzajamno potpomaganje... Kazivao mi je kako je u tim teškim

godinama mnogo gladovao, kako je dospio u Slavoniju i tamo se kao dječak morao baviti kojekakvim ubogim poslovima, samo da bi se prehranio“ (Milićević 1982, 192 – 193).

Pjesnika u njemu probudio je i strah od materijalne oskudice, okrutna stvarnost i borba za egzistenciju. Trebalo je upornosti i darovitosti da se iz mnogočlane obitelji, koja je živjela u neimaštini, izdvoji, upiše fakultet i diplomira.

U vrijeme Drugog svjetskog rata kada je došao u Slavoniju (Vrpolje), kod brata Matka, snalazio se na razne načine da bi preživio. Njegov školski kolega, Mate Šimundić, o tim danima svjedoči: „Ne znam tko je prvi otpočeo prodavati putnicima kuhana jaja na željezničkoj postaji u Vrpolju, ali većina nas vlakaša prihvatila se uskoro toga posla i, naravno, prenijeli smo prodavanje jaja u vlak... Bepu je trgovina jajima ostala jedinim sredstvom održavanja života“.³⁴

Takve situacije, protkane jadom i boli, rađaju umjetnička djela jer kome bi se drugom mogao izjadati, tko bi ga strpljivije i suosjećajnije od papira saslušao, i tko bi te misli i osjećaje zauvijek sačuvao. Te slike koje su njega pratile pjesmom poslije je upućivao sličnima:

Zovem te da se vratiš, tebe što napušten sanjaš

Svoj izgubljeni glas u ovoj iščezloj zemlji

Tebe što se po peronima smradnim ko mokro štene sklanjaš

Žvačući okrajke gorkih žilavih zemlji

(Josip Pupačić: *Zovem te da se vratiš*)

34 Vidi: Zamoda, J. (2001). Zla kob pjesnika mora. *Gloria*, str 337, Zagreb.

Vidljiva je pjesnikova zamišljenost za vlastitim, ali i općim opstankom u ovom čudnom svijetu, egzistencijalna tjeskoba i tamne slutnje, nemir i zapitanost o smislu života, zaokupljenost motivom prolaznosti i smrti:

Okanili smo se bitaka

i riječi nam ne trebaju više radi tuge

Njih ćemo upotrijebiti radije da kažemo

kako svijet stoji na dnu nas

(Josip Pupačić: *Kolektivni epitaf*)

Braneći se od tih misli i nemilosrdnog okruženja, u svojim pjesmama vraća se u djetinjstvo i zavičaj. Ostala je veza za folklor i tradicionalno pjesništvo koje je vješto prenosio u moderni pjesnički izraz, pogotovo u vrijeme dodira s „krugovašima“. Iako je i u njegovu poeziju prodrila misaona liričnost i pjesnička filozofija, to nije potisnulo izvorni njegov poticaj na stvaranje, poeziju osjećaja i srca.

Ono što veže umjetnike je i čežnja za prvotnim, čistim osjećajima i vjera u trajne vrijednosti baštine, divljenje prirodi i stopljenost s njom. Nedjeljko Mihanović zapisao je kako je njegov govor „ispovijest začuđena djeteta“ i da u „nostalgičnom poniranju u prošlost i u romantičnom prekapanju po vlastitoj duši Pupačić često osjeti potrebu da se isplače nad svojim uspomenama i nad rano zatrtom vedrinom djetinjstva“ (Mihanović 1982, 239).

Ne vidjeh tako tužnih sutona.

A slutio sam da će doći

I da će mi odnijeti djetinjstvo.

(Josip Pupačić: *Vijesti*)

To je ono prekopavanje po vlastitoj nutrini i mučenje sebe, kao najveći poticaj na umjetničko stvaranje. Ta borba s vlastitim sumnjama i sukobljavanje stvarnosti i mašte s natruhom okultizma i snoviđenja učinila je Josipa Pupačića velikim pjesnikom.

Njegova poezija odolijeva vremenu te i dalje pobuđuje zanimanje, kako čitatelja tako i stvaratelja novih naraštaja. Stihovi su tako neobični da se i nesvjesno uče napamet. Uvijek djeluju novo i živo:

ja sam umirao, ja sam umirao... Ali me smrt

nije mogla sačuvati za sebe.

(Josip Pupačić: *Ja sam umirao*)

Mnogi su se pjesnici našli u njegovim temama i u njegovu pjesničkom izrazu pa su ga svjesno ili nesvjesno slijedili. Možda najviše u navedenim bolnim iskustvima, što opravdava poznatu tezu Antuna Barca da „velike umjetnosti nema bez jakoga bola“ i da je „povijest umjetnosti samo povijest jednoga jedinstvenoga ljudskoga bola“. Vjerujem da su brojne pjesnike, Pupačićeve sljedbenike, nadahnuli njegove teme i motivi, osobito motiv boli.

Milićević piše kako je Pupačićevo djelo ono

„koje u svojim najboljim ostvarenjima stoji pred nama kao trajan dio naše književne riznice, kao dio nas samih, jer nastade prije svega iz onog što smo bili i što jesmo, iz zemlje i njene predaje, iz čovjeka i njegove patnje, njegove ustrajnosti i vjere“ (Milićević 1982, 214).

Kao takvo, ostaje trajnim nadahnućem novim naraštajima.

Pjesnik kao da je to slutio pa u pjesmi *Moj grob*, posthumno objavljenoj, pjeva:

Rasut ću sebe u srca mnoga

I živjet ću u bezbroj života

Jer od sadanjeg mračnoga mene

Ostat će samo ljepota.

Gradnja stiha i pjesnički izraz

Josip Pupačić pripada krugovaškoj generaciji. Jedno je vrijeme i uređivao *Krugove*, taj kulturni časopis (1957./58.) te je, kao i mnogi drugi, eksperimentirao u gradnji stiha želeći ostvariti ideale čiste umjetnosti. Riječi su iz njega provirale prirodno i spontano, misao je nametala izraz, ritam i stih. Pjesme su mu zgusnute i čvrste, u njima se na neki samo njemu svojstven način čudi riječima i igra se njima. Te riječi su pune zanosa i čežnje, ali i životnog iskustva i patnje. Gradio je zanimljiv lirski okvir s izrazitom kompozicijom kojoj se nije moglo ništa pridodati, ali ni uzeti. To je često proizvodilo čvrstu i upečatljivu poentu: „Sve što je gledao oko sebe – stabla, ptice, oblake, vode – sve je to živjelo s njim zajedno, u nekom čudnom prijateljskom zagrljaju“ (Milićević 1982, 196).

Istraživao je tajnu pjesničkog stvaranja kroz slobodu intimnog lirskog izraza, neposrednog i jednostavnog. Tragao je za čistom umjetničkom ljepotom te stvorio neobičnu strukturu pjesničkog jezika odstupajući ponekad od gramatičkih i pravopisnih pravila:

Kad sam bio tri moja brata i ja

kad sam bio

čtetvorica nas.

(Josip Pupačić: *Tri moja brata*)

Očit je utjecaj A. B. Šimića, osobito u zbirci *Ustoličenje* (1965.) u kojoj nalazimo slobodne stihove, grafički simetrično oblikovane, zgusnut i jezgrovit izraz te odsustvo interpunkcijskih znakova.

Iako je pjesnik u to vrijeme, po uzoru na druge, u pjesme unosio ritmički nemir; izgleda da se nije mogao osloboditi onoga što su u njemu stvorile narodne pjesme jer ga je ta ritmika uvijek pratila i nametala mu se i kada je svjesno stih razbijao.

Iako slobodan, stih je znalački građen, pun ritma s čestim prebacivanjima i opkoračenjima. Tipičan, školski, primjer za to nalazimo u pjesmi *Zaljubljen u ljubav*:

*Volio sam je,
vodu divljeg jezera,
dijete u povelju,
vitku i brzu
jegulju.*

Ako se i javi rima, ona je u ulozi ritmičnosti, melodioznosti i iznenadnosti. Želio je zadržati onaj prvobitni izvorni doživljaj, iako se zna da je pjesme prepisivao i preuređivao.

Kasnijega, zrelog pjesnika, izgleda da je pri gradnji stiha sputavao profesorski zanat, a i puno drugih tegoba i bolnih iskustava koje mu je život nametnuo, pa prijatelju Nikoli Milićeviću, iz Bordeauxa, 1961., piše: „Pokušao sam večeras napisati jednu pjesmu – poslije dugo, dugo vremena. Možda sam je i napisao, ali nisam zadovoljan. I neću biti zadovoljan dok god ne ostvarim čudo. Čudo bih htio da stvorim, ali nemam riječi“ (Milićević 1986, 206).

Stih je nemiran i grčovit, pun trzaja i pobuna, misli i osjećaja. Nedjeljko Mihanović, koji je u više navrata pisao o njemu, zapisa i to kako je Pupačić „progovorio ritmom svoga bića“ (Mihanović 1982, 244).

Ima nešto u tom ritmu koji veže pjesničke duše u neko neobično i čudno pobratimstvo, hvata ih u isto poetsko kolo koje nema kraja.

Josip Pupačić i Nikola Milićević

Nikola Milićević (1922. – 1999.), poznati pjesnik, prevoditelj i književni kritičar, bio je po mnogočemu blizak Josipu Pupačiću. Rodom su iz istog kraja, prolazili su dosta sličnim životnim putem, od splitske klasične gimnazije do studija na Filozofskom fakultetu u Zagrebu na kojemu su poslije radili kao profesori. Nažalost, Josip Pupačić mnogo kraće.

„Tako eto u Pupačičevim zbirkama kao da ostade dio i mog života... možda zbog toga što smo bili iz istog kraja, sa sličnim svijetom u sebi i sličnim navikama... Kako govoriti o tim pjesmama a ne vidjeti da su one potekle iz živog i stvarnog pjesnikova života? Kako govoriti o njima, a ne vidjeti neprestano njega, onakva kakav je bio među nama, nemiran, prisan, drag, živ, nenametljiv?“ (Milićević 1982, 214).

Nikola mu je bio vjenčani kum, a koliko su bili bliski, vidi se iz Bepovih pisama upućenih njemu gdje mu se u odlučnim trenucima povjeravao i od njega, šest godina starijeg, tražio savjet. Milićević se mrtvome prijatelju odužio esejom *Križ patnje i kamen vjere* (pjesnički put Josipa Pupačića),³⁵ u kome donosi niz detalja o pjesnikovu životu i djelu koja umnogome pomažu da tu poeziju bolje doživimo, razumijemo i tumačimo. Nitko drugi to ne bi bolje mogao učiniti. Evo kako je u svojoj pjesmi *Ukop* doživio Pupačičev sprovod.³⁶

35 Esaj je prvi put objavljen u časopisu *Republika*, 1978.

36 Pjesma je napisana 1971., a objavljena je u zbirci *Prah zemaljski*, Biblioteka suvremenih pisaca 6., Čakavski sabor, Katedra za književnost i kulturu, Split, 1974.

Iz glasa mrtva mene izviru. Ptice. Ptice.

(Josip Pupačić)

*Ljudi su plakali,
A jedna je ptica pjevala iznad njih
na visokom drvu
visokim, čistim glasom.
Pjevala je nad nijemim ljudima, nad mirom groblja,
pjevala je uporno,
kao da nema tuge na svijetu
kao da nema suza nad ovim grobomu
koji sahranjuju pjesnika.
Pjevala je nad smrću
upornim i čistim glasom,
kao da ništa ne prestaje,
kao da je posve uvjerena
u trajnost svjetlosti i života.*

Kako sam čitao Josipa Pupačića i kako su njegove pjesme utjecale na moje pjesničko stvaralaštvo

Kada je Josip Pupačić poginuo, išao sam u niže razrede osnovne škole. Naravno, o tome tada ništa nisam znao. Uskoro je ušao u školske programe i čitanke pa sam ga u školi učio kao i sve drugo što sam morao učiti. Ne pamtim da je itko od nastavnika zahtijevao da se te pjesme uče napamet, za razliku od drugih pjesnika, jer ipak one nisu bile pisane vezanim stihom i, naizgled, bilo ih je teže upamtiti. Moj prvi susret (osim u čitankama) s njegovom poezijom bio je kada sam prvi put s radija osjetio ljepotu stihova jedne pjesme koji su se mogli čuti ponedjeljkom uvečer na početku radio emisije *Pomorska večer*. Ja, dječak, rekao sam sebi: „Ovo je dobro!“

Tek poslije sam doznao čiji su to stihovi, a točne podatke tek pišući ovaj rad doznao sam da se emisija *Pomorska večer* emitira na Radio Zagrebu od 1952. Sedamdesetih godina uključuju se naizmjenice i radiopostaje: Dubrovnik, Split, Zadar, Rijeka i Pula. Od tada Radio Pula u jednoj od svojih špica snima i ulomke Pupačićeve pjesme *More*.³⁷ Stihovi idu ovako:

*I bilo je to rano jutros
i slušam more dobrojutro veli
i ono sluša mene ja mu šapćem
o dobrojutro more kažem tiho
pa opet tiše ponovim mu pozdrav
i večeras presretan mu velim
dobravečer kažem more zlata
i dobravečer more kaže*

37 Iz arhive Hrvatskoga radija. Urednik je bio Budimir Žižović. Ovi stihovi su se izgovarali na početku emisije, nakon glazbenog uvoda pjesme *Šumi more*, u izvedbi Dubrovačkih poklisara, izvedene prvi put na Splitskom festivalu, 1975.

Djetinjstvo sam proveo na selu u Zagvozdu. Nije ni čudno zašto su mi Pupačićeve pjesme postale bliske. Radi se o dosta sličnim lokalitetima i sličnom načinu života. Kao i njega, život me je bacao po raznim stranama, ali sam se uvijek vraćao tamo, ako ne u stvarnosti, onda zasigurno u svojim pjesmama. Jer djetinjstvo i zavičaj ostaju trajno nadahnuće.

Živio sam u sedmeročlanoj obitelji koja se uzdržavala od samo jedne, skromne očeve plaće, čuvajući stoku i obrađujući ono malo škrte zemlje. Bio je to život pun mašte i snova, igre i radosti. Sjećam se da sam jedva čekao kad će svanuti, kada ću s prijateljima nastaviti prekinutu igru. O muci i gladi koju su stariji spominjali, pojma nisam imao. Tek mnogo godina poslije o tome sam mogao drugačije suditi. I sve je bilo dobro dok i moji nisu počeli umirati i život polako nadolijevao tugu, sjetu i melankoliju. Osjetio sam, ponajviše kao student, srodnost s njegovim temama i motivima.

Ono što je Pupačić pronalazio u moru, rijeci, kanjonima; ja sam u brdima i kamenu.

Sklon umjetnosti, u prvom redu poeziji i glazbi, već sam kao srednjoškolac počeo kupovati gramofonske ploče, što mi je ostalo kao hobi i strast do dana današnjega. Među njima su bile mnoge s recitacijama i uglazbljenim pjesmama poznatih pjesnika.³⁸

Prije nego nas je preplavila digitalnost, presnimavao sam te pjesme s ploča na kasete i to učenicama puštao u onoj prvoj, motivacijskoj fazi sata. U jedno sam siguran – učenici su to pratili s više pozornosti nego sada kad gotovo sve imamo na internetu.

Pogledamo li danas snimke na internetu, lako je uočiti da ima mnogo Pupačićevih pjesama, ponajviše pjesme *More* koju mnogi recitiraju i pjevaju. Možda je jedino Ujevićev *Notturmo* uglazbljeniji. Mnoge su recitacije poznatih glumaca, kao i glazbene izvedbe u različitim stilovima, ponajviše klapskim

38 Jedna od prvih takvih ploča bila je *Sve je neobično ako te volim*, Jugoton, Zagreb, 1976., na kojoj glumac Ratko Buljan govori Pupačićevu pjesmu *Molitva ljubavi*. Na istoj ploči nalazi se i pjesma *Modra elegija* Nikole Milićevića koja će tek mnogo poslije ući u čitanke za prvi razred gimnazija, kao primjer suvremene elegije.

(Trogir, Šufit, Lindo, Fortunal...) na zavidnoj umjetničkoj razini. Nažalost, ponekad i u reklamne svrhe, vrlo neukusno.

Od vrijednijih glazbenih izvedaba trebalo bi istaknuti Pupačićevu pjesmu *Molitva zemlji* koju je uglazbio Goran Sučić, a izvodi je Mješoviti pjevački zbor IV. gimnazije „Marko Marulić“ iz Splita, pod ravnanjem Tomislava Veršića.³⁹

Moj najintimniji i najintenzivniji doživljaj Pupačićeve poezije bio je za vrijeme studentskog života. Studirao sam u Zadru (1981. – 1986.). U to vrijeme djelovao je i Studentski književni klub koji je priređivao večeri poezije, gdje bi se često našli i Pupačićevi stihovi. Jedno vrijeme bio sam i predsjednikom toga kluba. Nikada ne ću zaboraviti to vrijeme kada smo poeziju intenzivno doživljavali: čitali je, recitali, pisali, o njoj razgovarali, ali je i živjeli. Uz svesrdnu podršku naših profesora koji su često bili sudionici tih priredaba. U studentskom klubu i studentskom domu u kome sam živio, do kasno u noć razgovarali bismo o poeziji i umjetnosti. Mnogi kolege iz toga vremena danas su ugledni profesori, znanstvenici i književnici.

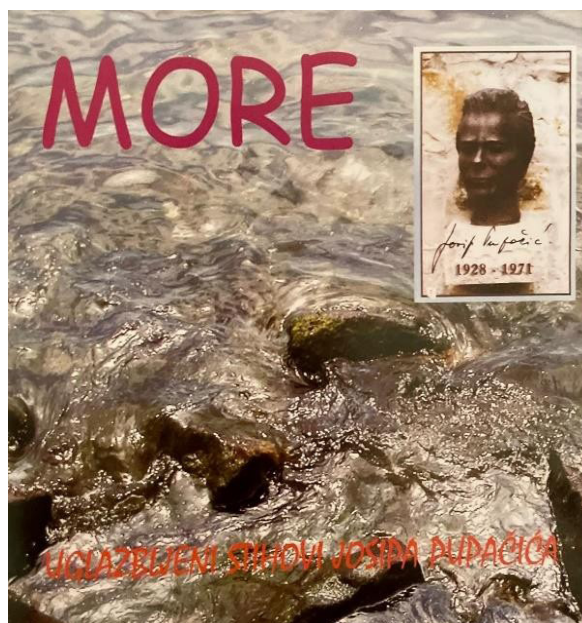
Poslije kao mladi profesor, radovao sam se predavajući književnost, pogotovo kad bi na red došli suvremeni pjesnici, osobito Josip Pupačić. Za takve sate mi nisu trebale nastavne priprave. Koliko su Pupačićeve pjesme bile nadahnuće mome pjesničkom stvaralaštvu, to bi svakako bolje mogao uočiti netko drugi. Ovdje mogu zapisati što sam konkretno napravio potaknut Pupaćevim pjesničkim djelom, a i njegovom neobičnom životnom sudbinom.

Bio sam presretan kada mi je ponuđeno da za jedan kompilacijski CD, s Pupaćevim pjesmama, snimim recitaciju četiriju pjesama. Odabrao sam one koje su mi bile posebno bliske i drage, a koje prije, koliko mi je poznato, nije snimio nitko drugi. Bile su to pjesme: *Nas sedam braće*, *Nesagrađena kuća*, *Cetina*, *Oporuka*.⁴⁰

39 Ta pjesma na 58. glazbenim svečanostima hrvatske mladeži u Varaždinu 2015. osvojila je 1. mjesto.

40 Nakladnici: Hrvatsko kulturno društvo Napredak Split i Osnovna škola „Josip Pupačić“ Omiš. Urednik: Mladen Vuković. Recitali iz tonske arhive HR Radio Split, 2006.

1. MORE - ZLATKO CRNKOVIĆ	1:05
2. MORE ZLATO - LADAKOS (Ivica Stamač - Josip Pupačić - Nikica Kalogjera)	3:56
3. TRI MOJA BRATA - ANTE ČEDO MARTINIĆ	1:16
4. ZALJUBLJEN U LJUBAV - NEVEN (Neven Dužević - Josip Pupačić, snimljeno uživo)	4:21
5. NASSEDAM BRAČE - IVICA ŠUŠIĆ	1:33
6. MORE - KREŠO KLAPALINĐO (Krešimir Magdić - Josip Pupačić)	2:51
7. MOLITVA LJUBAVI - RATKO BULJAN	1:05
8. CESTA - NEVEN (Neven Dužević - Josip Pupačić)	4:12
9. ZALJUBLJEN U LJUBAV - ZLATKO CRNKOVIĆ	2:14
10. MORE - Klapa FORTUNAL (Ivo Brkić - Josip Pupačić)	2:51
11. JA SAM UMIRAO - ANTE ŠUČUR	1:23
12. MORE - DARKO MATIČEVIĆ (Darko Matičević - Josip Pupačić)	4:16
13. NESAGRAĐENA KUĆA - IVICA ŠUŠIĆ	2:32
14. ZOVEM TE DA SE VRATIŠ - BOŽIDAR ALIĆ (Marija Radić - Josip Pupačić - Srećko Zubak)	3:51
15. MOJ KRIŽ SVEJEDNO GORI - ZLATKO CRNKOVIĆ	3:44
16. MORE I JA - NEVEN (Neven Dužević - Josip Pupačić)	5:03
17. CETINA - IVICA ŠUŠIĆ	1:04
18. JA VUČEM ČEMER MAGLE... - ZLATKO VITEZ	1:10
19. DJEVOJKO DRAGA - NEVEN (Neven Dužević - Josip Pupačić)	4:36
20. OPORUKA - IVICA ŠUŠIĆ	1:29
21. PJESMA - JADRANKO ČRNKO (Jadranko Črnko - Josip Pupačić)	2:12
22. MOJ BOG - MOJ GROB - ILIJA ZOVKO	2:33

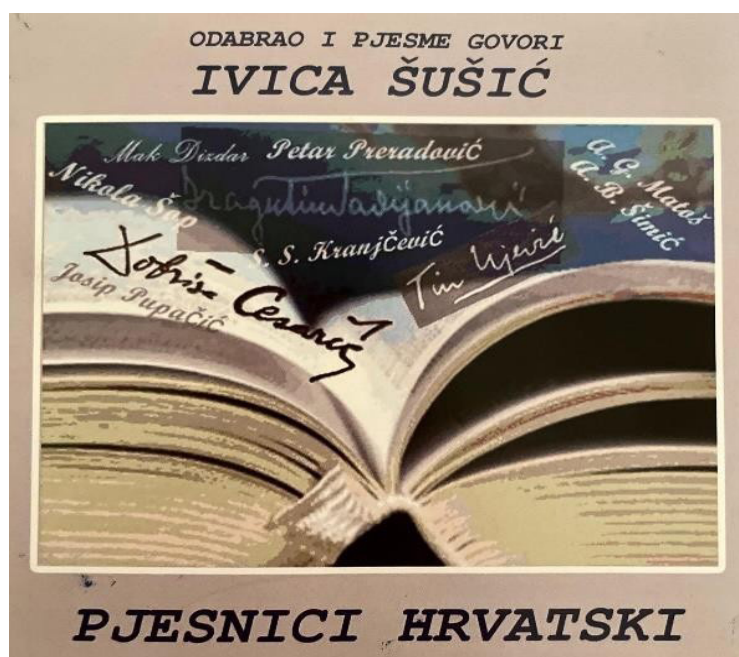
Slika 1. Unutarnja strana CD-a MORE
HKD Napredak Split i
Osnovna škola Josip Pupačić Omiš, Split,
2006.

Slika 2. Prednja strana CD-a s
popisom pjesama i izvođača
(uglazbljeni stihovi Josipa Pupačića)

Na drugom, vlastitom CD-u, antologiji hrvatskog pjesništva od Petra Preradovića do Ivana Slamniga, uvrstio sam i tri pjesme Josipa Pupačića: *Tri moja brata*, *Nesagrađena kuća*, *Zovem te da se vratiš*.⁴¹

Album je objavljen uz potporu Splitsko-dalmatinske županije, a namijenjen je u obrazovne svrhe. Svaku pjesmu prati i prigodna glazbeno-instrumentalna podloga.

41 Šušić, I., *Pjesnici hrvatski* (odabrao i pjesme govori autor). Snimljeno na HR Radio Split. Tonska obrada: Dino Tomaš, Naklada Protuđer, 2013.

Slika 3. Prednja strana CD-a: Ivica Šušić, *Pjesnici hrvatski*, Naklada Protuđer, Split, 2013.

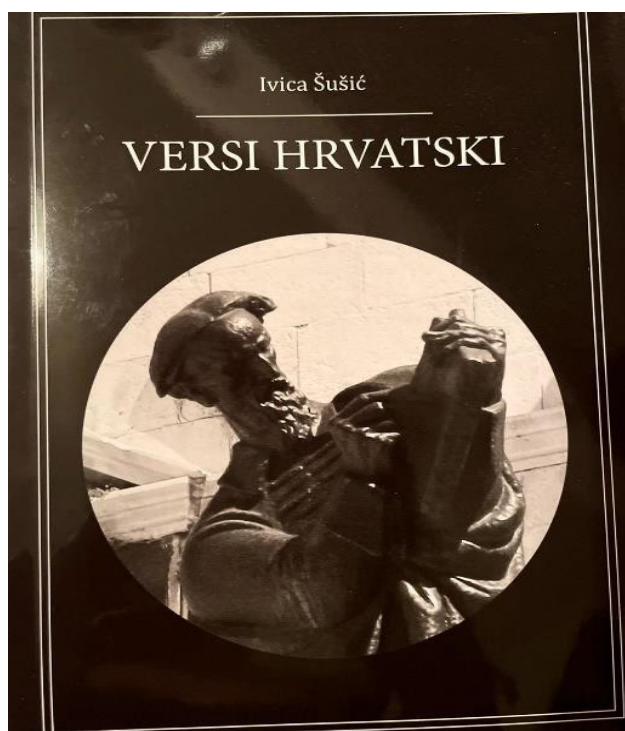
DRAGUTIN TADIJANOVIĆ	
23. Bacam srce pod tuda stopala	2:10
24. Djevojčica i ja	1:00
25. Majci mojoj	1:28
26. Večer nad gradom	2:49
DOBRIŠA CESARIĆ	
27. Jedne noći	0:57
28. Povratak	3:09
29. U ponoćnom restoranu	1:06
30. Pjesma o kurtizani	1:42
MAK DIZDAR	
31. Zapis o zemlji	0:51
32. Modra rijeka	1:31
33. Zapis o štitu	0:20
VESNA PARUN	
34. Ti koja imaš nevinije ruke	3:34
35. Dom na cesti	1:16
NIKOLA MILIČEVIĆ	
36. Madrigal	1:46
37. Elegija za moje mrtve (izbor)	4:52
JOSIP PUPAČIĆ	
38. Tri moja brata	1:14
39. Nesagrađena kuća	2:17
40. Zovem te da se vratiš	1:26
SLAVKO MIHALIĆ	
41. Približavanje oluje	1:56
42. Majstore, ugasi svijeću	1:18
IVAN SLAMNIG	
43. Promatranje sjene	0:34
44. Djetetu sam došo nekad	0:38
UKUPNO TRAJANJE	73:02

Slika 4. Druga unutarnja strana CD-a

U knjizi *Versi hrvatski*⁴² objavljeno je pedesetak mojih pjesama posvećenih hrvatskim pjesnicima od Marka Marulića do Željka Sabola. U knjizi se na lijevoj stranici nalazi prigodna bilješka o pjesniku, a na desnoj je moja pjesma. Radi se o onim pjesnicima i pjesmama koji suna mene ostavili osobit dojam i postali mi nadahnućem. Bile su objavljene u raznim novinama i časopisima, još od studentskih dana, i tako su skupljene u ovu knjigu. U predgovoru sam zapisao:

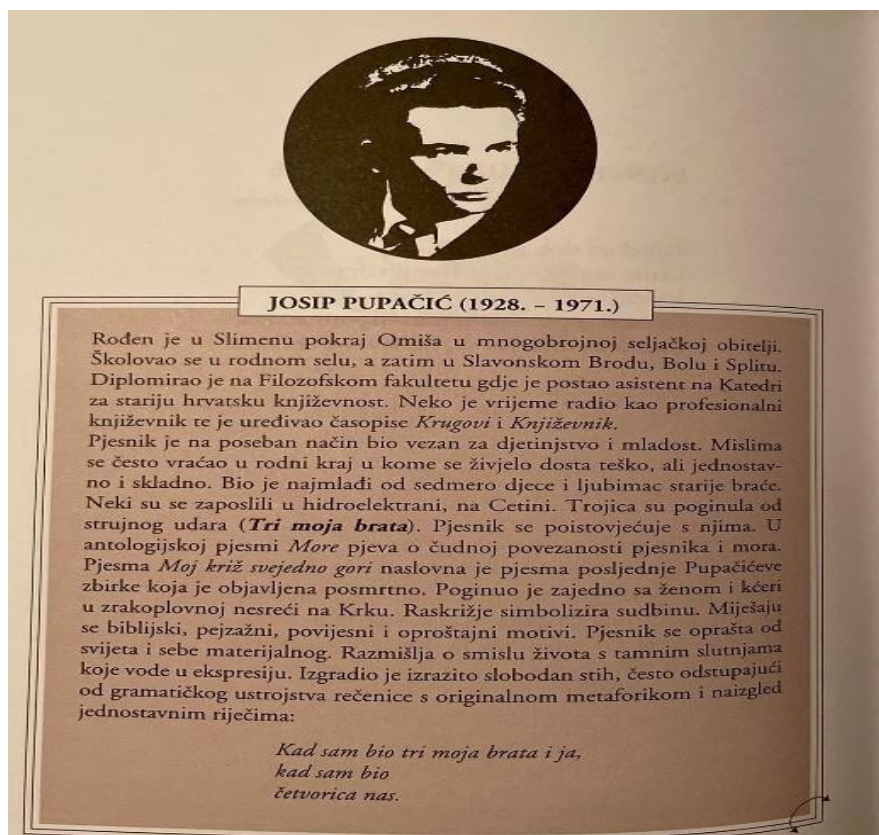
„U njima sam pazio na formu i stih te na druge pojedinosti tipične za pojedinog pjesnika... Tematska je veza još očitija. Pjesme pjevaju o mojim preokupacijama, onima kojima se na osobit način vežem za svoje pjesničke uzore. Oni progovaraju kroz mene, a ja kroz njih“.

Josipu Pupačiću posvećena je pjesma *Ja nisam imao brata*.

Slika 5. Naslovnica knjige: Ivica Šušić, *Versi hrvatski*, Alfa, Zagreb, 2014.

42 Šušić, I. (2014). *Versi hrvatski*. Zagreb: Alfa.

Slika 6. Autorov zapis o Josipu Pupačiću u knjizi *Versi hrvatski*

JA NISAM IMAO BRATA

Josipu Pupačiću

Noć ulazi u kamenu kuću
i čuje se plač. Iz starih zidina. Iz kamena
tvrdog kao san. Trzaju se i lome obješene ruke.
Ja nemam brata.

Htio sam približiti brda i sjeći jasenje,
brati kupine i oskoruše.

Htio sam da naš glas nadglasa jeku nakovnja
dok se u blagdanski suton
pjevujući kući vraćamo.

U grlu mi se rane otvorile.

Gori petrolejka u našem čađavu domu
i majka nas s guvna doziva.
Čuje se topot kopita pod starom murvom
niz kaldrmu.

Htio sam da iz naših ruku sijeva mjesečina,
Da treperi lišće u starim krošnjama.

Predci valjaju kamenje po ledini
i ovce se u tor vraćaju.
Na bačvu se obruč nabija.

Kamenje nam na rukama i ramenima.
Kamenje u utrobi.

Koga će nakon moga sprovoda
u kamenu kuću pozvati?
Poslije će se iz ograde,
koja bi mome bratu pripadala,
dušmanski smijati.

Ja nisam imao brata.

97

Slika 7. Pjesma Ivice Šušića posvećena Josipu Pupačiću u knjizi *Versi hrvatski*

Zaključak

Iz navedenog se vidi da poezija Josipa Pupačića živi, da se čita i recitira. Tome je svakako doprinio i školski program koji ga je gotovo odmah poslije tragične smrti uvrstio u čitanke, osnovnoškolske i srednjoškolske, tako da postoje i oni koji nisu završili fakultete, a znaju za njegove antologijske pjesme: *More, Tri moja brata, Moj križ svejedno gori...* Mnogi znaju bar poneki stih napamet.

Lako je uočiti da postoje mnogi sljedbenici Pupačićeva pjesničkog djela i da je prepoznatljiv njegov utjecaj na kasnije pjesnike do dana današnjega. Nadahnuće iz tih pjesama vidljivo je tematski i strukturalno, odnosno po temama i motivima te gradnji stiha. Za očekivati je da će tako biti i ubuduće. Očito je da u toj poeziji ima nečega što je neiscrpno i sivevremensko, nešto što potiče na vlastito stvaranje.

Stoga bi se moglo zaključiti da pjesme Josipa Pupačića ostaju kao trajno nadahnuće, kako pjesnicima tako i glazbenicima, a i ostalim umjetnicima. Treba ih čitati i proučavati kako bi se pokazala njihova originalnost i izvrsnost, u okvirima nacionalne, ali i europske te svjetske književnosti.

Literatura

Matijašević, A. (1998). Predgovor. U *Uspravan hod, Biseri hrvatske književnosti*, četvrto kolo, svezak 24. Zagreb: Mozaik knjiga.

Mihanović, N. (1982). Predgovor izabranim djelima Nikole Milićevića i Josipa Pupačića. U *Pet stoljeća hrvatske književnosti*, knjiga 156. Zagreb: NZMH.

Milićević, N. (1982). Križ patnje i kamen vjere. „Republika“, 1978. U *Pet stoljeća hrvatske književnosti*, knjiga 156. Zagreb: NZMH.

Novaković, A. (1997). Predgovor. U *Izabrane pjesme*. Školska knjižnica, knjiga trideseta, Zagreb: Erasmus naklada.

Pupačić, J. (2021). Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža.

Šarac, D. (2001). Loza našeg Bepice zatrti se ne može. „Jutarnji list“, Zagreb, 19. rujna 2020.

Zamoda, J. (2001). Zla kob pjesnika mora. „Gloria“, str. 337.

PUPAČIĆ'S POEMS AS A LASTING INSPIRATION

Summary

In this paper, the author attempts to understand what it is about Josip Pupačić's poetry that makes his poems a lasting inspiration to new generations of poets who, consciously or unconsciously, follow him. How his poems and unusual life destiny have given themes to other artists: musicians, actors, visual artists... The author of this text, as a teacher and a writer, analyses Pupačić's themes and motives, the peculiarity of his poetic expression and the construction of verse. The author states how he is related to Pupačić's poetic creation and what he did to popularize the poet's work.

Keywords:

Josip Pupačić, inspiration, themes and motifs, poetic expression, Ivica Šušić

Spomenik Josipu Pupačiću⁴³

43 Fotografiju napravila i ustupila profesorica Suzana Piacun.